

„Máte pravdu, je třeba překonat krizi důvěry, technickými zásahy, finančními a úvěrovými ji však překonat nelze, důvěra je věc osobní a důvěru lze obnovit jen mravním hlediskem a osobním příkladem.“

Tomáš Baťa

Obsah

Čo ešte nebolo povedané o šrotovnom
str. 2

Šrotovná fikcia
str. 3

Širokorozchodná: plytvanie od začiatku
str. 4

Dolár je síce naša mena, ale váš problém
str. 5

Zdravotníctvo: Z jednej krízy do druhej
str. 5

Kto tu vedie tabuľku v zadĺžení Európy?
str. 6

Dokedy bude žiť štát na dlh?
str. 7

O koľko prekročíme 3% deficit?
str. 8

Pro/Anti Market
str. 9

Venujte 2% z dane z príjmu INESS

Postup nájdete na stránke www.iness.sk. Ďakujeme za Vašu podporu!

Editorial

Richard Ďurana

Hneď na úvod jedna dobrá správa: INESS sprístupňuje verejnosti svoju knižnicu. Ak máte záujem o požičanie niektorého diela zo zoznamu, ktorý nájdete na našej internetovej stránke www.iness.sk, neváhajte nás kontaktovať.

Mnohých z nás potešil razantný nástup jari a teplejšieho počasia. Čo nás už teší menej, je razancia našich politických predstaviteľov v presadzovaní opatrení, ktoré Slovensku v boji s hospodárskou recesiou nielenže z dlhodobého hľadiska nepomôžu, skôr naopak, môžu nášmu hospodárstvu uškodiť. Ďalším dôvodom na nespokojnosť je tiež pasivita v oblastiach, ktoré si razantný zásah páliavo vyžadujú. Ale pekne poporiadku.

O šrotovnom a jeho negatívnych dopadoch na slovenskú ekonomiku sme už písali v minulom čísle *Market Finesse*. V tomto sa mu nevyhneme tiež, keďže aj samotné šrotovné sa dočkalo reprízy. Šrotovnému sa pritom podľa nášho názoru venuje až neprimerane veľká pozornosť ako v médiách tak na zasadaniach politikov a rôznych protikrizových rád. Najmä vzhľadom na objem prostriedkov, ktoré vláda na toto opatrenie vyčlenila. Veď ide o sumu, ktorá dosahuje asi len tretinu prostriedkov poukázaných na zriaďovanie tzv. sociálnych podnikov. Vláda sa tak riadi skôr mediálnou príťažlivosťou opatrení ako ich schopnosťou reálne zlepšovať ekonomickú situáciu na Slovensku. O tom, že šrotovné je mylným ťahom v šachovom súboji, kde je kríza v značnej presile, píšeme v článkoch *Šrotovná fikcia* a *Čo ešte nebolo povedané o šrotovnom*.

Doprava je vôbec obľúbeným odvetvím našej vlády. Okrem podpory automobilového priemyslu sa stále nevzdáva myšlienky spojenia Ruska s Viedňou širokorozchodnou železnicou. V článku *Širokorozchodná – plytvanie od začiatku* píšeme nielen o tom, že v časoch krízy a neistoty by vláda mala takéto veľké investície prehodnotiť, ale zamýšľame sa aj nad ekonomickými otázkami súvisiacimi s týmto nákladným projektom.

Život na veľký dlh namiesto úspor je luxus, ktorý sa nemusí vyplácať, a kríza toto tvrdenie ešte umocňuje. Ekonomické princípy sú neúprosne a raz dôjde nielen na jednotlivé štáty, ale aj na samotných ľudí či ich rodiny. Tejto téme sa venujeme v článkoch *Kto tu vedie tabuľku v zadĺžení Európy?* a *Dokedy bude žiť štát na dlh?*

Na začiatku som spomínal strkanie hlavy do piesku zo strany politikov tam, kde treba akciu. Jedným z odvetví, ktorých sa tento postup týka najviac, je

zrejme zdravotníctvo. Sen bežného človeka a lepšom a kvalitnejšom zdravotníctve dostáva pri prečítaní článku *Zdravotníctvo: Z jednej krízy do druhej* vážnu trhlinu, a dôvodom nie je ani tak kríza, ako pasivita pri hľadaní riešení, ktoré by mohli nielenže fungovať ako bariéra proti dopadom krízy, ale aj ako dobrá východisková pozícia do budúcnosti. Ďalšou oblasťou, kde politici zaspali a doteraz spia spánkom Šípkovej Ruženky, je šetrenie vo výdavkoch verejných financií. Pohľad na graf *Cena štátu* na strane 7 tohto čísla hovorí jasnou rečou – daňové príjmy výrazne zaostávajú za očakávaniami pri zostavovaní štátneho rozpočtu. Tieto dopady sa vo výdavkoch vlády zatiaľ neprejavili a čaká nás výrazný deficit. Scenár, ktorý popisujeme v článku *O koľko prekročíme 3% deficit?*, môže pôsobiť ako maľovanie čerta na stenu, dnes už však vieme, že skutočnosť môže ísť ešte ďalej do červených čísiel.

V tomto čísle sa venujeme kríze aj z pohľadu budúcnosti meny najsilnejšieho hospodárstva sveta – Ameriky. V článku *Dolár je síce naša mena, ale váš problém sa dočítate*, prečo sa čoraz viac krajín zasadzuje za alternatívu k doláru ako hlavnej rezervnej meny.

Až do konca apríla môžu zamestnanci poukázať svoje 2% z dane z príjmu. Práve tieto prostriedky tvoria jeden zo základných zdrojov financovania INESS. Asignáciou Vašej dane pre INESS môžete pomôcť presadzovať myšlienky a hodnoty, ktoré zastávame. Predvyplnené formuláre nájdete na našej stránke. Vopred Vám za Vašu podporu ďakujeme!

Richard Ďurana

Čo ešte nebolo povedané o šrotovnom

Radovan Ďurana

Šrotovné, príspevok na kúpu nového auta za predpokladu, že necháte zošrotovať svoje staré, je veľmi populárne a málokto si kladie otázku, či je aj užitočné. Lenže to nie je jediný problém.

Že sú predajcovia automobilov v obhajobe šrotovného veľmi aktívni, nemôže prekvapiť – veď im to pomáha predáť viac áut na náklady daňových poplatníkov. Zarážajúca je však reakcia jedného z predstaviteľov tejto úspešnej lobistickej skupiny na prítvrdenie parametrov druhého kola šrotovného. Označil ho za nespravodlivé.

.vymyslené argumenty

Predajcovia vytrvalo obhajujú prospešnosť tohto opatrenia, i napriek tomu, že argumenty hľadajú ťažko. Spolu s ministerstvom hospodárstva ich po prvom kole potopilo ministerstvo financií aj premiér Robert Fico, ktorí nezdieľajú ich nadšenie z pozitívneho prínosu šrotovného pre štátny rozpočet.

Minister financií Ján Počiatek vraví o neutrál-

nom dopade na verejné financie, ale iba ak bilancujeme výhradne rok 2009 a negatívny efekt v nasledujúcich rokoch ignorujeme. A aj neutralita v roku 2009 je postavená na vratkých teoretických predpokladoch: šrotovné využijú najmä jednotlivci, ktorí by si inak v roku 2009 automobil nekúpili a v prevažnej miere financujú nákup z úspor alebo z úverov. Pritom stačí, aby tretina z celkového objemu prostriedkov minutých na nákup áut bola minúta aj v prípade, že by nijaké šrotovné nebolo, a celý projekt sa dostáva do značného mínusu už tento rok.

Keď bola rozbitá ilúzia pomoci domácej autovýrobe, prišli s tvrdením, že pôvodným cieľom šrotovného bola obnova vozového parku. Aj tu ťahajú za krátky koniec. Zošrotovanie necelých 9 percent starých áut nepomôže ani životnému prostrediu, ani bezpečnosti na cestách – a to z prosťého dôvodu. Staré osobné autá jednoducho jazdia málo.

Na Slovensku je podľa štatistík okolo 260 000 áut starších ako 20 rokov. To je zhruba

šestina. Postavte sa niekedy na cestu a počítajte autá. Koľko lád, moskvičov a stopätiek ste napočítali? Určite to nebolo každé šieste auto. Úspory emisií budú preto minimálne. Zlý technický stav vozidiel je už teraz na chvoste príčin dopravných nehôd osobných áut. Relatívny úspech šrotovného zabezpečili vlastníci starých áut, ktorí ich však používali minimálne.

Vek vozového parku je vymyslený problém, ktorý živia hlavne tí, ktorí z jeho riešenia môžu mať prospech. Áno, je pravda, že na slovenských záhradách a v šopách postáva množstvo prestarnutých áut, za ktoré niektorí majitelia platia aj poisťku, lebo „možno“ budú potrebovať ešte raz niekam vyraziť. Vozový park je zrkadlovým obrazom ekonomiky a regulačného prostredia. Ľudia budú mať také autá, aké si môžu dovoliť, aké im budú predajcovia ochotní predáť.

Pokračovanie na str. 3...

Porovnanie

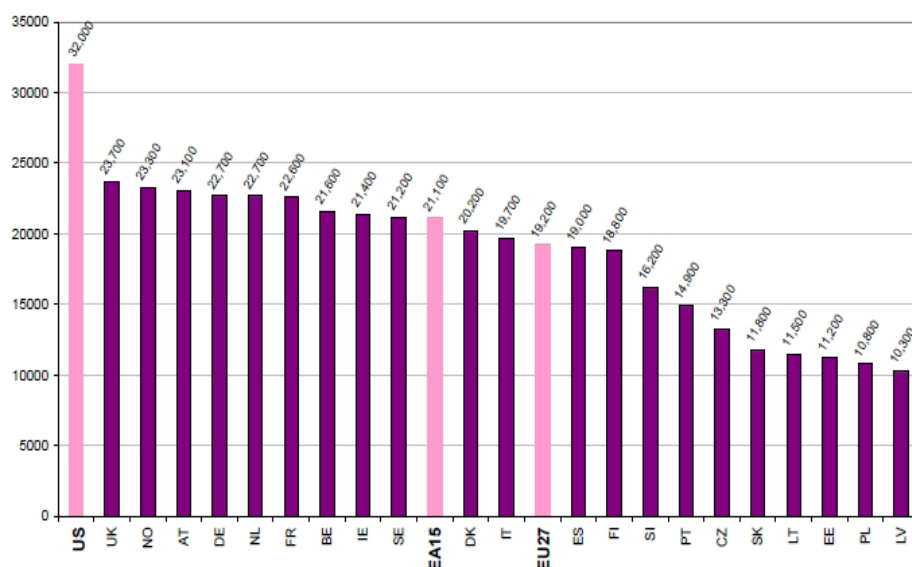
Reálne príjmy domácností

Tento graf porovnáva disponibilné príjmy domácností v parite kúpnej sily, čo je štandard na porovnávanie kúpnej sily krajín s rozdielnymi menami a cenovými úrovňami.

Graf by sa dal interpretovať napríklad tak, že ak rovnaký kôš tovarov a služieb stojí 11 800, tak priemerný Američan by si ho mohol kúpiť takmer trikrát (2,7), Európan takmer dvakrát (1,6), a Slovák len raz.

Americké domácnosti tak v roku 2007, na vrchole boomu v predkrízových časoch, mali o 66% vyššie príjmy ako európske domácnosti.

Zdroj: Eurostat

Výdavky štátu

Sociálne podniky

Celková suma: 37,9 mil. Eur (1,141 mld. Sk)

Suma na jedného občana: 7 Eur (211,4 Sk)

Aké sú nedostatky tohto opatrenia?

Výdavky na podporu sociálnych podnikov smerujú aj do oblastí, v ktorých pôsobia súkromné firmy. Štát dotáciou sociálnych podnikov vytvára umelú konkurenciu týmto podnikom formou dotácie miezd. Na jednej strane teda tvorbu miest podporuje, ale na

druhej strane pôsobí na ich rušenie v súkromnej sfére. Aktuálne je registrovaných 5 sociálnych podnikov v oblastiach ako je napríklad výroba odevov, spracovanie dreva, či spracovanie dát a poskytovanie serverového priestoru na internete. V poslednom balíčku opatrení boli odstránené niektoré podmienky poskytovania dotácie, napr. sociálny podnik nebude musieť 30% zisku použiť na tvorbu nových pracovných miest, zrušila sa podmienka zamestnávania znevýhodnených uchádzačov, čo je v rozpore s pôvodným zá-

merom ministerstva a ešte viac zníži efektívitu poskytovaných dotácií.

Pokračovanie zo str. 2...

Priama finančná podpora je na tomto obrovskom trhu vyhadzovaním peňazí do vetra. Nehovoriac o tom, že viac ako porovnávanie vozového parku s Nemeckom by nás mohlo zaujímať zdravotníctvo či školstvo.

.nemecký vzor

Dotácia bola „úspešná“ z dvoch hlavných dôvodov. Slováci sú aj v tejto dobe ochotní zadĺžiť sa kvôli kúpe auta a poskytnutie dotácie nebolo podmienené registráciou nového auta na šrotujúceho majiteľa starého auta. Inými slovami, kto dal auto zošrotovať, mohol ho na svojho syna, dcéru či iného kupca previesť ešte pred zaregistrovaním auta na políciu. Takto nastavené opatrenie preto muselo mať úspech, a bude mať aj v druhom kole. Je to však úspech pre automobilový priemysel a slovenskú ekonomiku?

Pozrime sa na príklad Nemecka, ktoré býva zakaždým vyťahované ako model úspechu v tejto debata. Vo februári vzrástol predaj áut o 21 percent oproti predchádzajúcemu roku. Nárast, predstavujúci v číslach 50 000 vozidiel, by zamestnal jednu automobilku povedzme na dva mesiace. Lenže nemeckému automobilovému priemyslu ako celku to až tak nepomohlo. Polovica nových registrácií áut nebola vyrobená v Nemecku. A o čom sa vraví ešte menej – export nemeckých áut

klesol vo februári o 50 percent. Výroba bola znížená na 47 percent.

Navyše, ani prudký rast domáceho predaja nemožno hodnotiť ako udržateľný. Voľné podmienky poskytnutia vysokej dotácie spôsobili, že objem predajov vo februári bol najvyšší za posledných desať rokov! Takáto abnormalita v situácii, keď nemecké hospodárstvo upadá do hlbkej recesie, nie je prejavom úspešnosti tohto opatrenia, ale práve naopak – jeho nezmyselnosti. Je dôkazom plytvania verejných peňazí a vytvárania chybných motivácií a očakávaní.

.čo je spravodlivé?

Slovenskí predajcovia málo hovoria o vý-

voji na ostatných trhoch. To, že šrotovné je prítomné vo väčšine krajín EÚ, považujú za dôkaz systémovej opatrenia. Nehovoria však o tom, že vo Francúzsku napriek šrotovnému poklesol počet novoregistrovaných áut o 13 percent a v Španielsku dokonca o 48 percent. Nehovoria o tom, že v Česku (bez šrotovného) rastú predaje „slovenských“ značiek ako Kia o 6 percent za štvrtrok a Peugeotu o 8,1 percenta, pretože občania motivovaní zľavami aj bez šrotovného zvyšujú svoje nákupy. Predstavitelia automobilového priemyslu očakávajú predaje áut v rovnakej výške ako minulý rok.

Šrotovné nie je ani zďaleka takým úspechom, ako býva často prezentované. Aj preto je minimálne neštandardné, aby zástupca dotovaného sektora tvrdil, že zníženie tejto podpory je nespravodlivé. Spravodlivá by bola diskusia podložená argumentmi a nie ledabole šermovanie s číslami. Dôkazné bremeno pritom nesú tí, ktorí peniaze požadujú. Slovo nespravodlivé v hre na šrotovné majú zatiaľ právo použiť akurát ostatní občania, ktorí sa na šrotovné vyskladali a nedostali z neho ani korunu.

.týždeň, 13.4. 2009, 15/2009

Šrotovná fikcia

Juraj Galvánec

Ministerstvo hospodárstva navrhlo zdvojnásobenie čiastky určenej na šrotovné, ktoré vláda prijala na návrh Rady pre hospodársku krízu pred necelým mesiacom. Vláda zavedenie šrotovného obhajovala tým, že likvidácia starého auta s následnou kúpou nového má byť prejavom solidarity s okolitými krajinami v snahe oživiť výrobu automobiliek.

O podpore slovenskej ekonomiky skutočne nemôže byť reči, a priznáva to i sám premiér. Množstvo áut, vyrobených a zároveň predaných na Slovensku sú naše automobilky schopné vyrobiť počas jedného týždňa. Paradoxne, ak chcela byť vláda solidárna, nemusela robiť vôbec nič. Z dôvodu prepadu mien a konkurenčnejších trhov v susedných krajinách sú ceny áut o 10-15 percent nižšie. Bez šrotovného by si teda ľudia kupovali zahraničné autá v zahraničí. Výsledok by bol teda podobný – boli by sme solidárni s ostatnými krajinami a dokonca by to bolo zadarmo. Šrotovným sa tento cenový rozdiel znižuje, čiže platíme za to, aby boli naši predajcovia konkurencieschopnejší a mohli nám predat autá vyrobené v zahraničí.

Nálepka

Celý tento koncept solidarity je len vymyslenou nálepkou, pochybným zdôvodnením dotácie vybratému sektoru. O miere slovenskej solidárnosti nemôžu mať zahraničné auto-

mobily žiadne pochybnosti, veď na rôznych investičných stimuloch sme im už vyplátili okolo 6 miliárd korún.

Šrotovné tiež zavádza celkom novú a nechcenú solidaritu – všetci občania Slovenska sa totiž na nové auto skladajú aj tým, ktorí takúto podporu vôbec nepotrebnú. Ilustruje to množstvo inzerátov ponúkajúcich auto na zošrotovanie a veľa kvalitných áut pripravených na zošrotovanie.

Súčasný zdôvodnenie navýšenia dotácie poukazovaním na to, že výnos DPH spôsobený predajom nových áut prevyšuje objem podpory zo strany štátu, je strieľaním slepými nábojmi a vážnym analytickým pochybením. Podľa tejto logiky je totiž jedno, či sa napríklad diaľnica postaví v husto zaľudnenej oblasti alebo v strede púšte, keďže štát tým v oboch prípadoch získa DPH späť. Ministerstvo tiež nemôže preukázať, že autá

nakúpené s pomocou šrotovného by sa inak nekúpili. To, že sa šrotovné minulo za necelý mesiac len poukazuje na to, že ľudia chcú využiť štátnu dotáciu, ale neznamená to, že títo kupci by inak nové auto nekúpili. A tí, ktorí si predsa výlučne vďaka šrotovnému nové auto kúpili, zase tieto prostriedky neutrátia na iné spotrebné výdavky, vďaka ktorým by štát inkasoval DPH.

Ničíme, aby sme vyrábali

Šrotovné je klasickým príkladom tzv. „Klamu rozbitého okna“, ktorý už pred 160 rokmi popísal ekonóm Frédéric Bastiat v knihe Čo je vidieť a čo nie je vidieť. Štát minie obmedzené prostriedky daňových poplatníkov na nenávratné zničenie majetku, ktorý mohol ešte niekomu slúžiť. Zdroje vynaložené na výrobu nového auta, ktoré musíme vyrobiť len preto, že sme sami jedno dobrovoľne zničili, mohli byť vynaložené na výrobu iných, viac potrebných vecí. Na Slovensku teda namiesto nových vozidiel mohlo ostať 22 130 starších ale väčšinou funkčných vozidiel a zároveň sa napríklad mohli zatepliť staršie domy, postaviť nové byty, vyrobiť nové televízory či oblečenie alebo akékoľvek iné tovary a služby. Samozrejme, časť starších áut by bola nahradená novými tak či tak, ale išlo by o racionálne rozhodnutie spotrebiteľov a nie inžinierstvo zo strany vlády. Ak by totiž

bola výmena starých áut nutná, ľudia by ich vymenili bez ohľadu na zásah vlády, pretože by to považovali za správne použitie svojich prostriedkov. Takto ich vláda motivuje vlastné prostriedky minúť inak, čím deformuje spotrebu a znevýhodňuje ostatné sektory.

Je chvályhodné, že vláda vyvíja iniciatívu na podporu nášho hospodárstva. Existujú však aj efektívnejšie spôsoby, ktoré navyše môžu pomôcť plošne, nie len tým, ktorí prví zaklopú na dvere vlády. Tým opatrením je znížovanie daní a odvodov. Mohli byť znížené o

sumu, ktorá sa minula na šrotovné, uvoľnili by sa tým ruky všetkým podnikateľom a nemuseli sme ničieť fungujúce veci.

SME, 27.3. 2009

Širokorozchodná: plytvanie od začiatku

Radovan Ďurana

Ruské železnice spravujú 84 000 kilometrov širokorozchodnej trate. Teraz by radi dosah svojich lokomotív rozšírili o nových 432 kilometrov – cez Slovensko až do Viedne, čo najďalej za hranicu Európskej únie.

Vybudovanie úplne novej trate naprieč krajinou je veľkou investíciou. Tak ako každý iný investičný zámer, aj tento vyžaduje investora. Projekty, ktoré nemajú ekonomické opodstatnenie, čiže tržby nie sú dostatočne vysoké, aby pokryli prevádzkové a investičné náklady, investori odmietnu. Alebo požiadajú o ich financovanie štát, obyčajne pod pláštikom verejného záujmu. Rusi šikovne zvolili druhú možnosť. Našli vládu, ktorá má ich projekt získavania strategického vplyvu v Európe podporovať a pravdepodobne aj financovať. Daňovní poplatníci tejto vlády obývajú územie Slovenska.

.motivácia

Možno k stavbe nakoniec nedôjde. Možno 45 miliónov korún, ktoré vláda vynaloží na spracovanie štúdie, budú použité užitočne – ak vládu nakoniec presvedčia o nezmyselnosti tohto projektu. Z pohľadu daňových poplatníkov však pôjde o do vetra vyhodnené peniaze tak či tak, pretože už pohľad na základné fakty ukazuje, že štúdia je zbytočná. Jej výsledky budú navyše trpieť nepresnosťou, pretože súčasná kríza, ktorá sa neskončí o pol roka, poriadne zamieša obchodnými vzťahmi v Európe. Ich predikcia je príliš komplikovaná, a ruské hospodárstvo v príliš veľkých problémoch.

Zisková motivácia ruských železníc sa hľadá ťažko. Nová trať by mohla mať zmysel, ak by sa odbúral náklad na prekládku tovaru. Na trase po Slovensku a určite ani vo Viedni však nemá vzniknúť žiadny veľký spracovateľský podnik, žiadne železiarne, uhoľná elektrárňa či papierne, ktoré by Rusko chcelo nakŕmiť svojimi dodávkami surovín. Suroviny pritom tvoria podstatnú časť ruského exportu západným smerom. Dnes sa platí za prekládku jednej tony materiálu približne 6 eur a tieto náklady by boli v prípade priameho odberateľa ušetrené.

Pre lepšiu predstavu o rentabilite stavby: náklady na stavbu trate by pri súčasnej cene zaplatili prekládku plánovaného objemu tovaru na 55 rokov! Lenže priami odberatelia na trati zatiaľ plánovaní nie sú, a preto sa po dostavaní širokorozchodnej trate do Viedne bude musieť za prekládku platiť znovu, ale

viac, pretože na prekládke budú robiť ľudia za rakúske, prípadne bratislavské platy na drahých viedenských či slovenských pozemkoch.

.keď nie doteraz...

Rusi však môžu chcieť prepravovať aj tovary iných štátov, hlavne čínsky export spotrebného tovaru do únie. Aj vo vládnom materiáli sa uvádza, že doprava železnicou by získala v porovnaní s loďou výhodu 25 dní. Je však posun prekládky o 432 kilometrov na západ pri 5000 kilometrovej vzdialenosti rozhodujúci pre rozhodnutie, či Číňan pošle kontajner loďou alebo železnicou? Tomu naozaj ťažko uveriť – prečo by potom nevyužíval túto výhodu už dnes, keď môže ušetriť možno 24 dní oproti lodnej doprave? Naozaj ten jeden pridaný deň časovej úspory zmení tak veľa?

Ak ruské železnice sú schopné zabezpečiť prepravu na ich a ukrajinskom území, slovenský normálny rozchod s funkčnou prekládkou nemôže byť prekážkou. A tu je ďalší kameň úrazu – riziká, ktoré materiál prehliada, spočívajú v zlom stave nielen ukrajinských, ale aj ruských železníc a ich vozňového parku. Málokto vie, že brzdu slovenského aj európskeho exportu na východ je neschopnosť ukrajinských a ruských železníc prepravovať tovar v požadovanej kvalite a objeme. Na slovenskej strane hranice (pred vypuknutím krízy) zbytočne dlho, aj niekoľko týždňov, stáli plné vlaky, čakajúce na prekládku na nekvalitné širokorozchodné vozne, ktorých navyše nebolo dosť. Nevyužitie potenciálu euroázijskej železnice má teda zrejme aj iné dôvody než je štandardný rozchod slovenských tratí.

.nereálne túžby

O zmysluplnosti projektu by sa ešte dalo hovoriť, ak by návratnosť slovenskej investície bola výhodná. Podľa doteraz publikovaných odhadov by náklady mali dosiahnuť 122 miliónov korún a finančná návratnosť projektu bez zapojenia štátneho rozpočtu je odhadovaná na 40 rokov. S účasťou štátneho rozpočtu by to bolo o pár rokov menej, ale iba za predpokladu, že sa v súčasnosti najvyššia cena za použitie dopravnej cesty v Európe nezníži. Táto kalkulácia pritom nezahŕňa vyvolané investície a prieskumné práce. Nezahŕňa výstavbu terminálu v Bratislave, výkup pozemkov, nákup 100 kusov lokomotív či nové depá, dohromady za viac ako 1,5 miliardy eur (asi 45 miliónov korún), čo potvrdzuje

samotný materiál predložený vládou.

A do kalkulácie musíme započítať aj nepriame náklady, ktoré spočívajú v nevyužívaní existujúcich tratí na Slovensku, do rekonštrukcie ktorých sme už investovali desiatky miliónov korún. Už dnes je pri ich 30 percentnom využití údržba tejto trate neprimerane nákladná. Ich nevyužitá prepravná kapacita pritom prevyšuje objem tovarov, ktorý by mal byť prevážaný po širokom rozchode viac ako trojnásobne.

Ďalšie proklamované výhody, ako napríklad vznik rozsiahlych logistických centier po Slovensku v súvislosti s touto traťou, sú nereálnymi túžbami. Až 85 percent tovarov z plánovaného objemu sa má prekladať vo Viedni. Ak odhliadneme od v podstate umelo vytvorenej zamestnanosti na tejto trati, spomínané čísla ukazujú, že pozitíva tohto projektu sa v slovenských podmienkach týkajú azda len stavebných firiem, ktoré by získali lukratívnu zákazku.

Summa summarum: dostupné materiály obsahujú informácie, na základe ktorých by vláda mala projekt zamietnuť a nákladnú štúdiu nepožadovať. Vláda, ktorá háji záujmy slovenskej ekonomiky, by sa sústredila na riešenie problémov brzdiacich export a rozvíjala existujúce aktíva. Ak sa nájde investor, ktorý chce túto megastavbu zaplatiť z vlastných zdrojov, nech tak urobí. Nech mu však vláda nedáva pomocnú ruku z peňazí daňových poplatníkov.

Na financovanie železníc už dnes platíme dosť – každého jedného obyvateľa, aj toho, kto železnicou vôbec necestuje, stoja ročne 2400 korún.

.týždeň, 23.3. 2009

Dolár je síce naša mena, ale váš problém

Juraj Karpiš

Tesne pre stretnutím krajín G20 prichádza Čína s nápadom zosadiť americký dolár z trónu svetovej rezervnej meny a Rusko špekuluje o možnom comebacku zlata na svetovú monetárnu scénu. Je to logická reakcia veľkých svetových ekonomík na posledné kroky najsilnejšieho hráča na svetových finančných trhoch – americkej centrálnej banky.

Minulý týždeň si na internetových stránkach Čínskej centrálnej banky pošpekuloval jej guvernér Zhou Xiaochuan nad alternatívou k súčasnej dominancii amerického dolára vo svetových finančných transakciách. Navrhuje nahradiť americký dolár vo funkcii svetovej rezervnej meny novou menou, ktorú by manažoval Medzinárodný menový fond, a ktorej hodnota by bola odvodená od koša národných mien hlavných svetových ekonomík. Napriek tomu, že ide zatiaľ naozaj len o špekuláciu a návrh s malou pravdepodobnosťou realizácie, ak špekuluje guvernér centrálnej banky dynamicky rastúcej ekonomiky s pätinou ľudí zeme, je ho dobré počúvať. Význam tohto signálu Číny spočítku podcenil aj Obamov minister financií Timothy Geithner, ktorý v prvom momente označil čínsky návrh za rozumný. Po okamžitej reakcii menových trhov však musel svoje nepremyslené vyjadrenie korigovať a verbálne podporovať silný dolár. K čínskej výzve sa už pridalo aj Rusko. Navrhlo dokonca malý zlepšovák – kôš MMF by nemal obsahovať len národné meny, ale aj tisícročiami odskúšanú monetárnu komoditu – zlato.

Diskusia o alternatívach k americkému doláru je prirodzenou reakciou na pravdepodobne najdôležitejšiu ekonomickú správu tohto roka. Americká centrálna banka FED na poslednom zasadnutí oznámila rozhodnutie „ďalej navýšiť súvalu centrálnej banky nákupom dodatočných 750 miliárd hypotekárnych cenných papierov od hypotekárnych agentúr (Fannie Mae/Freddie Mac, pozn. autora), čím sa celkový nakúpený objem za tento rok zvýši na 1,25 bilióna amerických dolárov, a zvýšiť nákupy dlhu týchto agentúr o 100 miliárd dolárov na celkových 200 miliárd dolárov. Navyše, za účelom zlepšenia

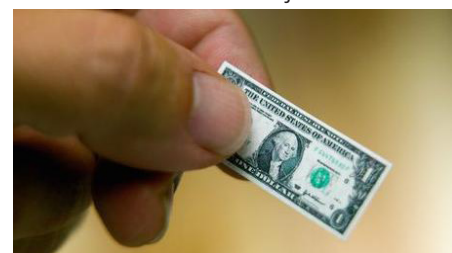
podmienok na súkromných finančných trhoch sa rada rozhodla počas nasledujúcich šiestich mesiacov nakúpiť štátne dlhopisy s dlhšou maturitou až do objemu 300 miliárd amerických dolárov.

V decembri avizovaná monetarizácia štátneho dlhu sa tak dnes stáva skutočnosťou. Monetarizácia, čiže priamy nákup štátneho dlhu centrálnou bankou, de facto znamená, že na tovary a služby, ktoré vláda nakupuje, si nebude musieť požičiavať, ale zaplatí za ne čerstvo vytlačenými dolármi. Pri plánovanom rozpočtovom deficite na rok 2009 vo výške 1,75 bilióna USD (čo je 12 % amerického HDP alebo napríklad 130 % HDP Indie, 365 % HDP Švajčiarska a 399 % HDP Rakúska) sa niet čo diviť, že centrálna banka chce s nákupom dlhu pomôcť. Problémom však je, že ide o veľmi rizikové opatrenie a hrubý zásah do trhových mechanizmov. Na rozdiel od štandardných operácií centrálnej banky na voľnom trhu, keď pri monetárnej expanzii centrálna banka nakupuje skôr emitované vládne dlhopisy na sekundárnom trhu, totiž teraz centrálna autorita priamo určuje, ktoré subjekty monetárne steroidy dostanú a ktoré nie. Významne tak ovplyvňuje (čiže narúša) alokáciu kapitálu v ekonomike. Okrem toho priamy nákup aktív centrálnou bankou bude mať skôr či neskôr výrazný inflačný efekt. Vo finančnom systéme totiž dôjde k len ťažko odhadnuteľnej a takmer nekontrolovateľnej peňažnej multiplikácii. Znamená to, že každý takto umiestnený dolár spôsobí rast peňažnej ponuky (a následne aj cenovej hladiny) hneď o niekoľko dolárov. To, kedy k takémuto efektu dôjde, je nemožné predpovedať (nie je ešte riadiť), keďže to závisí od faktorov mimo kontroly centrálnej banky ako sú dopyt po hotovosti a dôvera v menu a z nich vyplývajúce množstvo operácií, ktoré sa vykoná s jedným dolárom (tzv. velocity alebo rýchlosť obehu peňazí).

Budúca strata kúpnej sily dolára je vzhľadom na súčasnú politiku FEDu takmer garantovaná. Akýkoľvek náznak oživenia znásobí peňažnú multiplikáciu a následnú infláciu a je len ťažko predstaviť, že FED nájde v sebe silu odoprieť pacientovi drogu, ktorá ho

jediná drží na vratkých nohách. Inflácia amerických dolárov znamená zdanenie všetkých, ktorí túto menu používajú. To vysvetľuje aj súčasné nespokojné signály, ktorá Čína, ako najväčší svetový držiteľ dolárových finančných aktív (v objeme až 2 bilióny USD) vysielala. Vzhľadom na obrovský objem dolárov, ktorý táto krajina drží, však ide už len o plač nad rozliatym mliekom. Dnes tak aj po viac ako 30 rokoch platí odkaz Johna Connallyho, guvernéra FEDu za amerického prezidenta Richarda Nixona, ostatným krajinám: „Dolár je síce naša mena, ale váš problém.“

Na rozdiel od čias Nixona je však monetár-

na expanzia v súčasnosti globálne využívaným nástrojom. Rovnakú cestu ako FED už nastúpili centrálny banky Veľkej Británie či Japonska. Z dôležitých hráčov sa čaká už len na Európsku centrálnu banku, ktorú od nákupu štátnych dlhopisov zatiaľ skôr ako konzervatívny prístup k monetárnej politike odrádza absencia jednotného európskeho dlhopisu. Návrhy na nákup dlhopisov niektorých vybraných krajín EÚ totiž zatiaľ vyvolávajú nevôľu ostatných členských krajín. Kde je však vôľa, tam je cesta. Vytvorenie zdania ekonomického rastu falošnými peniazmi je príliš lákavou možnosťou pre politikov, preto je možné očakávať, že aj na tento „problém“ sa čoskoro nájde riešenie a aj ECB sa pripojí do celosvetového inflačného snaženia. Naznačujú to aj posledné hlasy z ECB hovoriace o možnom nákupe nie štátnych, ale rovno podnikových dlhopisov. Napriek tomu, že na hyperinflačné scenáre je ešte stále priskoro, ich pravdepodobnosť postupne rastie.

Finančník.sk, 1.4. 2009

Zdravotníctvo: Z jednej krízy do druhej

Juraj Karpiš

Svetové hospodárstvo je v problémoch historických rozmerov. Chvíľu sme dúfali, že kríza Slovensko nenájde, dnes vieme, že to tak nie je. Kríza zasiahne aj slovenské zdravotníctvo, ktoré sa však v polo krízovom stave potáca už roky.

Slovensko sa konečne pozrelo pravde do očí. Kým ešte pred pár mesiacmi vláda spolu s

centrálnou bankou slona v miestnosti prehliadali, NBS svojou poslednou revíziou predpokladaného hospodárskeho rastu na rok 2009 konečne položila karty na stôl. Drastická korekcia februárového odhadu 2,1% rastu HDP na pokles -2,4% vyvoláva otázku, čo viedlo k tak náhlej strate optimizmu na chodbách NBS, že za necelé dva mesiace

zredukovali predpokladaný rast Slovenského hospodárstva o 3 miliardy eur (vyšie 90 mld. Sk).

Recesia priniesie prepád daňových príjmov, rastúcu nezamestnanosť, vyššie výdavky sociálneho systému, vládne dotácie lobistickým skupinám, nákladné proti krízové balíčky. Štátny rozpočet s deficitom 2,08 %

postavený na 4,6 % raste HDP sa stáva už len mementom neadekvátneho optimizmu a verejné financie čakajú v nadchádzajúcich rokoch veľké deficity.

Nedostatok verejných financií, ale najmä rastúca nezamestnanosť a stagnujúce mzdy negatívne ovplyvnia príjmy zdravotníckeho sektoru. Health Policy Institute odhadol výpadok príjmov pri najhoršom scenári na 345 mil. eur (10,4 mld. Sk). Ešte aj tento pesimistický scenár je z hľadiska dnešnej predikcie NBS relatívne optimistický (HPI počítal s poklesom HDP „len“ o 2%), výpadok zdrojov oproti predpokladaným hodnotám bude preto pravdepodobne ešte väčší.

Efekty klesajúcich odvodov cítia zdravotné poisťovne už dnes. Na hrane platobnej schopnosti sa podľa medializovaných informácií zdá byť najväčšia, štátna Všeobecná zdravotná poisťovňa, ktorá mala mať komcom marca na účtoch čiastku, ledva kryjúce jej denné výdavky. No do neville regulátora sa pre nehody a nejasnosti vo formalitách

ohľadom vykazovania paradoxne dostala výrazne solventnejšia no súkromná a so štátom sa súdiaca zdravotná poisťovňa Dôvera. Klesajúce príjmy zdravotných poisťovní vedú k tvrdsiemu vyjednávaniu s poskytovateľmi, ktorí sa tento rok navýšenia platieb pravdepodobne nedeckajú. Pritom najmä štátne zdravotnícke zariadenia tvorili veľké dlhy už v predchádzajúcich rokoch, keď o kríze ešte nikto ani nechýroval a slovenské hospodárstvo a teda aj príjmy poisťovní rástli rekordným tempom. To že vláda veľkú časť dlhu plánuje za nemocnice zatiahnuť 200 miliónmi eur len zakrýva neschopnosť ministerstva odstrániť príčiny jeho tvorby.

Existuje však nejaký liek na prichádzajúce problémy? Negatívne dopady krízy sa úplne eliminovať nedajú. Dajú sa ale uskutočniť zmeny ktoré použitie peňazí v sektore zefektívnia. Čiastočne tým zmiernia dopad ich nedostatku na zdravotnú starostlivosť pre občanov či už v podobne dlhého čakania alebo nedostupnosti niektorých výkonov

alebo liekov. Návrhy ako na to sú vo verejnej diskusii už dlho a prospešné sú bez ohľadu na krízu. Dokončenie transformácie štátnych zdravotníckych zariadení na štandardné obchodné spoločnosti, ktorá by zlepšila transparentnosť ich nákladov, prísnejšia kategorizácia liekov s cieľom dostať ich ceny bližšie k cenám na okolitých trhoch a generická preskripcia šetriaca výdavky na lieky, umožnenie konkurencie zdravotných poisťovní, ktorá je predpokladom pre selektívne zazmluvňovanie poskytovateľov na základe ceny a kvality. A konečne regulácia spotreby zdravotnej starostlivosti. Keďže zavedenia čiastočnej spoluúčasti na neprioritných diagnózach sa zľakli aj tí najpravícovejší politici, pomohlo by aspoň opätovné zavedenie touto vládou tak nenávidených poplatkov u lekára.

Pravda, 11.04.2009

Kto tu vedie tabuľku v zadlžení Európy?

Radovan Ďurana

Zhruba pred mesiacom sa na prvé stránky ekonomických denníkov a týždenníkov dostali katastrofické správy o ohromnom zadlžení bankového sektora krajín strednej a východnej Európy voči zahraničiu. Prezentované hodnoty ako napríklad úvery splatné do jedného roka v objeme 400 mld. €, to jest vo výške jednej tretiny HDP regiónu, môžu skutočne naháňať strach. Bližší pohľad však odкрýva trochu odlišnú realitu.

Stredná a východná Európa z pohľadu BIS (Banka pre medzinárodné platby), ktorá reportuje o pozíciách bánk, zahŕňa okrem krajín V4 či Pobaltia aj Turecko, Rusko či Bielorusko a Albánsko. Netreba vysvetľovať, že priemerovanie týchto krajín kvôli ich rozdielnosti obmedzuje vypovedaciu hodnotu týchto čísel. Takto široko vymedzený región pritom obýva okolo 380 mil. ľudí (EÚ má v súčasnosti necelých 500 mil.). Z neznámych dôvodov pritom správam dominovali čísla strednej Európy, hoci v tejto tabuľke zostavené k 3Q2008 by len také Írsko so sumou 477 mld. € predbehlo celý región. Bez zmienky tiež ostali francúzske záväzky splatné do jedného roka predstavujúce viac ako 60% celkových zahraničných záväzkov.

Hlavný problém ale spočíva v nesprávnej interpretácii dát. Ilúziu vysokej zadlženosti voči zahraničiu, ako upozorňujú analytici Erste Bank ale aj ČNB, vyvolal fakt, že do tejto sumy boli zahrnuté aj úvery poskytnuté dcérami zahraničných bánk na lokálnych trhoch. Vzhľadom na fakt, že napríklad na Slovensku, v Česku, čiastočne aj v Poľsku sú veľké banky takmer výlučne dcérami zahraničných bánk, došlo logicky k nafúknutiu objemu zahraničných záväzkov. Pritom tieto

banky získavajú prostriedky na poskytovanie úverov z viac ako polovice z vkladov miestneho obyvateľstva, nejedná sa teda o expozíciu voči zahraničiu. Zaujímavé pritom je, že ak sa zadlžení zníži o aktíva, dokonca ani krízou postihnuté Maďarsko nepatrí medzi najväčších dlžníkov. Spomínaná analýza Erste Bank ukazuje, že pri hodnotení čistej pozície je v menovej únii šesť krajín s vyššou mierou zadlżenia.

Slovenské domácnosti ešte nepoznajú dlh

So zadlžením domácností v Eurozóne sa nemôžeme porovnávať. Hoci medzi rokmi 2002-2007 si domácnosti CEE (bez Pobaltia a Bieloruska) brali na seba ročne o 44% (!) úverov viac, zadlžení je stále relatívne nízke. Slovenské domácnosti dlžia menej ako 20% HDP, zatiaľ čo priemer menovej únie je takmer trikrát vyšší a zadlžení amerických a britských domácností presahovalo v roku 2005 90% HDP. S výnimkou Pobaltia a Chorvátska, v žiadnej z krajín Eurozóny nie je dlh domácností vyšší ako 35% HDP. Rovnako pôžičky podnikom v krajinách V4 sú v porovnaní s Eurozónou polovičné. Niežeby krajiny CEE boli bez problémov. Dôležitý nie je len pomer voči HDP, ale tiež podiel splátky na mesačných príjmoch domácností. Rastúca nezamestnanosť tento problém zväčšuje. Najviac však v krajinách, ktoré evidujú vysoký podiel úverov v cudzej mene. Domácnosti

v Maďarsku, Rumunsku a Pobaltí, evidujú v cudzej mene viac ako polovicu objemu úverov. S oslabujúcou menou sa dlh v cudzej mene stáva výrazne drahším, čo sa môže prejaviť na rastúcom objeme neplatičov.

Realita Maastrichtských kritérií

Podobne ako domácnosti, aj vlády strednej a východnej Európy sú zadlžené menej, ako vlády vyspelých krajín. Ešte máme v živej pamäti všemožné kroky súčasnej vlády, aby sme splnili všetky Maastrichtské kritériá. Bez problémov sme plnili kritérium podielu vládneho dlhu na HDP, ktoré podľa Paktu stability má byť pod 60%. Pritom dvanásťka krajín eurozóny toto kritérium neplní minimálne od roku 1996, v priemere ich dlh dosahoval 66% v roku 2007. Lídrom tejto štatistiky je Taliansko so 104% dlhom.

Uvedené čísla ukazujú, že vysoké dlhy zatiaľ nie sú hlavným problémom minimálne vyspelých krajín strednej a východnej Európy, hoci náklady na ich financovanie vplyvom rastúcej rizikovej prirážky v poslednej dobe vzrástli. Opatrnosť bánk a sklon domácností šetriť v ťažkých časoch spôsobí, že rastová úverová tendencia minulých rokov výrazne poklesne, môže dôjsť aj k poklesu. Rast zadlżenia tak budeme pozorovať hlavne na strane vlád, ktoré už tak plánované deficity rozpočtov navýšia o náklady na protikrizové balíčky a záchranu bánk, či veľkých podnikov. Keďže však problémy bánk zatiaľ strednú a Európu obchádzajú, je dosť pravdepodobné, že náskok vyspelých krajín únie v zadlžení sa ešte zvýši.

Finančník.sk, 19.3. 2009

Dokedy bude žiť štát na dlh?

Tomáš Skukalík

Predpovede výkonnosti slovenskej ekonomiky pre rok 2009 sa neustále menia, avšak spoločným znakom je, že smerujú vždy k horšiemu.

Kým ešte v decembri minulého roka sa hovorilo o raste reálneho HDP na úrovni 4,7 %, januárová prognóza Európskej komisie predpokladala len 2,7 %, februárové odhady MF SR a NBS sa pohybovali okolo dvoch percent a momentálne už NBS počíta so záporným hospodárskym rastom. Nevyhnutným dôsledkom poklesu HDP bude nárast nezamestnanosti, čo obyvatelia ihneď pocítia na vlastnej koži, no podobne závažnou skutočnosťou, pred ktorou nie je možné zatvárať oči, je výrazné zhoršenie hospodárenia s verejnými financiami.

Pokles ekonomickej aktivity totiž znamená prepád daňových príjmov štátneho rozpočtu a rovnako nižšie príjmy Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní. To spolu so zle zostaveným rozpočtom vychádzajúcim z nereálne vysokého predpokladu počtu obyvateľov, ktorí vystúpia z druhého piliera, a niektorými protikrizovými opatreniami, ktoré len plytvajú verejnými prostriedkami (napr. šrotovné), bude viesť k neúnosne vysokému deficitu verejných financií, pravdepodobne až na úrovni 4-5 % HDP. Nezabrání tomu ani vládou deklarovaná snaha o úspory v štátnej správe. Budúca konsolidácia verejných financií je tak viac ako potrebná. Veď už dnes platí SR na úrokoch a správe štátneho dlhu takmer 1 mld. € ročne, čo sú len zbytočne odčerpávané zdroje, ktoré mohli byť určite použité užitočnejším spôsobom, napríklad v

školsťve či zdravotníctve.

Avšak príčiny tejto nelichotivej situácie treba hľadať aj v minulosti. Po nezodpovednej hospodárskej politike z čias Vladimíra Mečiara síce nasledujúce vlády stabilizovali verejné financie, ale ku skutočnému šetreniu nikdy neprišlo. Slovenská republika dostatočne nevyužila potenciál vysokého rastu HDP v rokoch 2001-2008. Nárast príjmov štátneho rozpočtu bol sprevádzaný podobným rastom výdavkov, klesajúci podiel deficitu verejných financií na HDP teda nebol výsledkom úspor, ale samotného rastu HDP. Jedným z cieľov hospodárskej politiky v tomto období malo byť odstránenie deficitov verejných financií,

a nie len splnenie 3%-ného maastrichtského kritéria pre vstup do EMÚ.

No až súčasná svetová hospodárska kríza ukázala, ako sú na tom v skutočnosti verejné financie SR. Ak nechceme zbytočne zaťažovať budúce generácie, treba zabezpečiť, aby sa chyby z minulosti neopakovali. Úvahy o pokrízovom zákone zakazujúcom zadlžovanie štátu, ktoré silnejú napríklad v Nemecku, nie sú ideálnym riešením, ide o rovnako statický prístup ako formálny Pakt rastu a stability. Vhodnejším je prístup dynamický. Donekonečna sa zadlžovať nie je možné, ale v časoch krízy môžeme o deficitoch uvažovať, no naopak, v období hospodárskeho rastu treba vytvárať prebytky. Rozdielom tempa rastu HDP a deficitu/prebytku verejných financií je možné vytvoriť ukazovateľ, ktorý by takýto prístup zohľadňoval. Vhodným stanovením a následným uzákonením hodnoty tohto ukazovateľa, ktorú by tak nebolo možné prekročiť, by sa vytvoril predpoklad pre stabilnejšie verejné financie.

V každom prípade, situácia vo verejných financiách SR je natoľko vážna, že je potrebné otvoriť širokú verejnú debatu na túto problematiku a prijať riešenia skôr, ako bude neskoro.

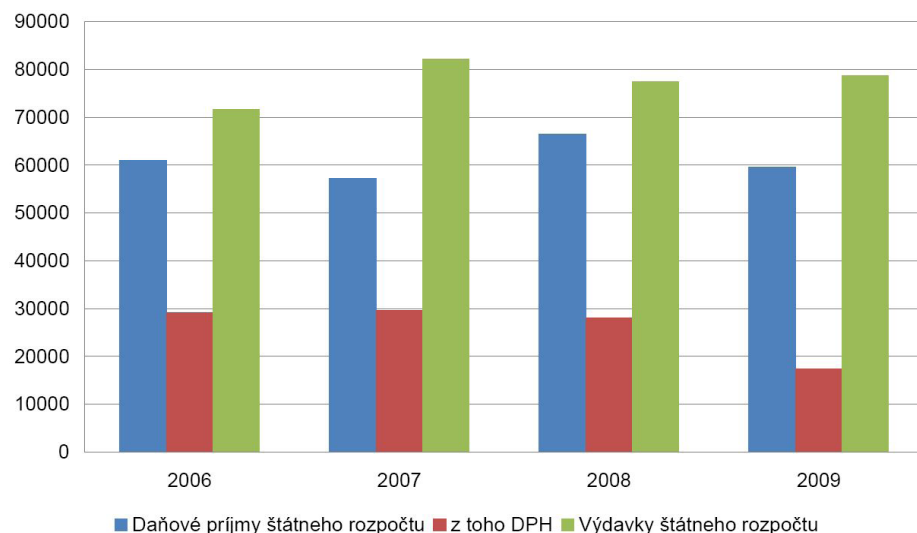
Autor je spolupracovník INESS
Hospodárske noviny, 14.4. 2009

Cena štátu

Daňové príjmy a výdavky štátneho rozpočtu za prvé štvrtroky od 2006 do 2009 v bežných cenách

Daňové príjmy vlády za prvý štvrtrok klesli pod úroveň roku 2006. To nie je dobrý signál, ak vezmeme do úvahy prudký ekonomický rast zaznamenaný v posledných rokoch. Významný je najmä prepád výberu DPH. Pri relatívne stabilnej miere spotreby obyvateľstva to naznačuje významný prepád budúcej priemyselnej produkcie. Hodnoty na osi Y sú uvádzané v miliónoch korún.

www.cenastatu.sme.sk

O koľko prekročíme 3% deficit?

Radovan Ďurana

V roku 2008 dosiahlo plnenie príjmov štátneho rozpočtu k 31. marcu 23,3%, pričom tento rok je to zatiaľ len 18,4 %. Príjmy sú nižšie o 277 mil. Eur. Pokles bol spôsobený hlavne nižším výberom DPH, kde štát eviduje medziročný prepád o 38,2% (355,5 mil. Eur).

Ani prudký rast spotrebných daní o 115,8 mil. Eur, spôsobený predzásobením, v tomto roku kvôli zvyšovanej pokute za fajčenie (rozumej dani z cigariet), nedokázal eliminovať tento prepád.

O probléme s DPH sme písali napríklad tu. Tri mesiace po sebe nízky výber už nemôže byť náhodný. Keďže spotreba obyvateľstva neklesá nijako významne, všetko naznačuje tomu, že DPH neplatia podniky, pretože nevytvárajú nové zásoby, nevyrábajú na sklad a podstatne menej investujú. Tento záver je však ďaleko závažnejší, pretože nevedí nič iné ako podstatný pokles produkcie s potenciálom výrazného rastu nezamestnanosti. Ministerstvo financií túto úvahu v podstate potvrdzuje, keď vraví, že nižší výber dnes budú nasledovať nižšie žiadosti o vrátenie DPH v budúcnosti. To by mohlo čiastočne pozitívne ovplyvniť dnes celkovo mizivú štatistiku DPH, ale je veľmi pravdepodobné, že celoročný výber zaznamená podstatný pokles.

Na rozdiel od príjmov, ktoré sú v absolútnych číslach o 10,3% nižšie ako pred rokom, výdavky vlády rástli o 1,61% i napriek percentuálnemu poklesu podielu kvartálnych výdavkov na celoročnom rozpočte o 1,9%. Rozpočet bol k 31.3. 2008 v prebytku 113,7 mil. Eur, v tomto roku je k rovnakému dátumu už vo výraznom schodku 204,6 mil. Eur. Porovnanie vývoja s minulým rokom ilustruje tabuľka č.1.

Uvedené čísla nie sú priaznivé, pričom sa ťažko hľadajú dôvody, prečo by sa mali v priebehu roka zlepšovať. Podiel štvrtročných daňových príjmov na celoročnom plánovanom výbere dosiahol v porovnaní s minulým rokom 80%. V nasledujúcej tabuľke porovnáваме možné výsledky schodku verejnej správy pri nulovom raste HDP, výdavkoch na úrovni rozpočtu a pri 80%, 90% a 95% plnení daňových príjmov štátneho rozpočtu. Zároveň predpokladáme, že neochota sporiteľov vrátiť sa do prvého piliera neprinesie plánovaných 7 mld. Sk ale len 4 mld. Sk, a výpadok príjmov zdravotných poisťovní a Sociálnej poisťovne z titulu rastúcich miezd a pomalšie rastúcej priemernej mzdy vo výške 6,5 mld. Sk (prognóza MF SR). Optimisticky predpokladáme, že vláda dokáže čerpať plánovaný objem prostriedkov z fondov EÚ, i napriek tomu, že doterajšie čerpanie II. programacieho obdobia dosiahlo „už“ 0,39% (tabuľka č. 2).

Tabuľka č. 1

	Podiel prvého kvartálu na rozpočte na rok 2008	Podiel prvého kvartálu na rozpočte na rok 2009	Medziročná zmena v mil. EUR	Medziročná zmena v mld. Sk
Príjmy spolu	23,2%	18,4%	-277,0	-8,3
1. daňové príjmy	24,6%	20,0%	-230,3	-6,9
daň z príjmov FO*	-1,0%	-3,6%	-3,4	-0,1
daň z príjmov PO	33,3%	27,0%	17,7	0,5
daň z príjmov vyberaná zrážkou	31,2%	26,7%	-3,1	-0,1
DPH	19,7%	11,6%	-355,5	-10,7
spotrebné dane	28,1%	32,9%	115,8	3,5
2. nedaňové príjmy	22,1%	13,3%	-45,1	-1,4
3. granty a transfery	17,2%	13,4%	-1,6	0,0
z toho príjmy z rozp. EÚ	26,0%	16,5%	0,0	0,0
Výdavky spolu	20,4%	18,5%	41,3	1,2
bežné výdavky	21,6%	20,9%	46,3	1,4
kapitálové výdavky	10,3%	5,9%	-5,0	-0,1
Schodok/Prebytok	-10,7%	20,3%	-318,4	-9,6

*Daň z príjmov FO má nerovnomerný vývoj kvôli transferom územnej samosprávy, a môže dosiahnuť záporné hodnoty, v skutočnosti vzrástol výber o 35 mil. € na 526,5 mil. €.

Tabuľka č. 2

Predpokladané plnenie daňových príjmov štátneho rozpočtu	80%	90%	95%
schodok rozpočtu v mld. Eur / mld. Sk	-3,0 / -90,0	-2,0 / -60,2	-1,5 / -45,3
Výpadok príjmov Sociálnej poisťovne (odhad)- nízky návrat sporiteľov v mld. Eur / v mld. Sk	0,13 / 4,0	0,13 / 4,0	0,13 / 4,0
Výpadok odvodov do ZP a Sociálnej poisťovne*	0,2 / 6,5	0,2 / 6,5	0,2 / 6,5
Celkovo schodok v mld. Eur / mld. Sk	-3,3 / -100,4	-2,4 / -70,7	-1,9 / -55,8
Schodok VS na HDP**	-4,89%	-3,44%	-2,71%

*Výpadok odvodov na základe prognózy MF.

** V celkovom schodku nie je započítaný prípadný schodok územnej samosprávy

Ako ukazuje tabuľka, prekročeniu 3% deficitu sa pravdepodobne nevyhneme a nestane sa tak len pri pomerne optimistickom scenári s 95% plnením príjmov.

Pravdepodobnosť, že daňové príjmy sa pozviechajú, je mizivá. Očakávať prudký rast spotreby, ktorý by viedol k podstatnému zvýšeniu výberu DPH, je v situácii rastúcej nezamestnanosti snívaním o nemožnom. V lepšom prípade štát vyberie 90% daní, a skončí so schodkom 3,44%. Je pritom zaujímavé sledovať opatrné vyjadrenia ministra financií, že „možno“ pokoríme 3% hranicu. Osobne by som si ale vsadil na nižší výber, a môj tip je, že schodok sa bude začínať minimálne štvorkou, ak -

ak vláda nepristúpi k razantnému zníženiu výdavkov. Na nové nerozpočtované protikrizové opatrenia už prikázala znížiť výdavky o 10 mld. Sk, čo koniec koncov už vidno aj na poklese kapitálových výdavkov. Avšak toto cvičenie bude mať neutrálny dopad na schodok rozpočtu.

Na to, aby sa vláda dostala na hranicu 3% bude musieť pri 90% scenári ušetriť minimálne ďalších 10 mld. Sk, pri 80% scenári dokonca 40 mld. Sk. I napriek tomu, že podľa našich analýz je možné ušetriť vyše 50 mld. Sk, mnohé z nami navrhovaných

opatrení vyžadujú náročnejšie systémové zmeny a zvyšovanie efektivity vo verejnej správe (napr. znížovaním počtu zamestnancov). Preto predstava, že súčasná vláda (charakteristická nástenkovými a mýtnymi tendrami, či zmluvami s odborármi) takto intenzívne priškrtní výdavky, je nereálna. Odkladanie kapitálových výdavkov pritom nemožno považovať za systémové riešenie.

Ku koncu marca mala minulý rok vláda na daňových účtoch o 8 mld. Sk viac ako tento rok. Nezdá sa byť týmto prekvapená, a ani nevidieť signály, že by chystala vážnejšie škrtky vo výdavkoch, aby predišla vysokému schodku. Vyšší schodok pritom znamená vyššie zadĺženie. Už dnes stojí správa štátneho dlhu vrátane úrokov jedného občana 5570 Sk ročne, čo je viac ako dávame na dávky v hmotnej núdzi, prídavok na dieťa a rodičovský príspevok dohromady. Niežeby 3% hranica bola nejako významná, najmä vo svetle chronického porušovania Paktu stability a rastu ostatnými krajinami eurozóny. Dôležité je, koľko bude občanov štát neochota zvyšovať efektívnosť výdavkov verejnej správy a odmietanie zoštíhlenia verejnej správy.

Aktuálne.sk, 2.4. 2009

Pro/Anti Market

Pro MARKET

Nepodporovať bankrotáre, nedělat dlhy

Aj to odkazuje Tomáš Baťa, jeden z najväčších podnikateľov svojej doby, vo svojom výroku z roku 1932. Za recept proti kríze považuje prácu a šetrenie.

„Přelom hospodářské krize? Nevěřím v žádné přelomy samy od sebe. To, čemu jsme zvykli říkat hospodářská krize, je jiné jméno pro mravní bídu. Mravní bída je příčina, hospodářský úpadek je následek. V naší zemi je mnoho lidí, kteří se domnívají, že hospodářský úpadek lze sanovat penězi. Hrozím se důsledku tohoto omylu. V postavení, v němž se nacházíme, nepotřebujeme žádných geniálních obrátů a kombinací. Potřebujeme mravní stanoviska k lidem, k práci a veřejnému majetku. Nepodporovat bankrotáře, nedělat dlhy, nevyhazovat hodnoty za nic, nevydírat pracující, dělat to, co nás pozvedlo z poválečné bídy, pracovat a šetřit a učinit práci a šetření výnosnější, žádoucnější a čestnější než lenošení a mrhání. Máte pravdu, je třeba překonat krizi důvěry, technickými zásahy, finančními a úvěrovými ji však překonat nelze, důvěra je věc osobní a důvěru lze obnovit jen mravním hlediskem a osobním příkladem.“

Pôvod výroku nie je možné prostredníctvom internetu 100% verifikovať, zaujímavé však určite je, že výrok citoval na februárovej protiradarovej demonštrácii predseda Ústredného výboru Komunistickej strany Čiech a Moravy Vojtěch Filip.

Namiesto šrotovného

“Nemeckí, rakúski a francúzski investori, ktorí podnikajú na Slovensku, žiadajú vládu SR o zníženie daňového a odvodového zaťaženia. Vyplýva to z prieskumu, ktorý dnes prezentovala Slovensko-nemecká obchodná a priemyselná komora (SNOPK). „Jednoznačne sa všetky firmy zhodli na tom, že je bezpodmienečne potrebné znížiť odvodové zaťaženie,“ povedal v súvislosti s výsledkami prieskumu medzi 130 spoločnosťami riaditeľ SNOPK Michael Kern,” uviedlo minulý týždeň SME. V minulom čísle Market Finesse sme písali v článku Znížte odvody! o dôvodoch, prečo je znižovanie odvodového zaťaženia najefektívnejším postupom v boji proti kríze.

ANTI MARKET

Komisárka hodná miliónov?

Analytici think tanku Open Europe tentokrát zamerali svoju pozornosť na platové podmienky členov Európskej komisie.

Upozorňujú na neštandardne vysoké penzijné plnenia. Každý z komisárov, ktorý opustí svoj post v lete tohto roku, dostane viac ako milión eur vo forme penzijných platieb

a rôznych príplatkov (ako napríklad na presťahovanie).

Popri ročnom základnom plate cca. 220 000 eur (6,67 milióna Sk) to je iste pekná odmena.

Na otázku, či považuje tieto plnenia za primerané, napríklad komisárka pre poľnohospodárstvo Mariann Fischer Boel povedala: „Som hodná tých miliónov“. Dosť odvážna odpoveď vzhľadom na to, že sa jedná o nevolených zástupcov únie európskych krajín.

Ako politici narábajú s našimi peniazmi

Nedávno jeden príklad za všetky uviedol vo svojom blogovom článku Radovan Kazda z Konzervatívneho inštitútu M.R. Štefánika. Písal o vodovode za viac než miliardu korún, ktorý teraz stojí a skoro nikto ho nepoužíva. Každý z nás teda prispel sumou na 200 Sk na niečo, čo sa možno nikdy nevyužije a o čo nie je skutočný záujem. Je to tak aj inde vo svete?

Pekným príkladom je tzv. „bridge to nowhere“ (most nikam).

Ide o most Gravina Island Bridge, ktorý mal nahradiť fungujúce trajekty prevážajúce náklad a ľudí medzi mestom Ketchikan na Aljaške s ostrovom Gravina, na ktorom žije 50 obyvateľov a na ktorom je letisko. Most mal stať 398 miliónov dolárov.

Jedna spiatočná cesta trajektom pritom stojí dospelého 5 dolárov, a preprava auta stojí 6 dolárov. Tento ekonomický nezmysel sa napokon nezrealizoval a Kongresom neprešiel, aj vďaka veľkému tlaku verejnosti a mimovládnych organizácií.

Uf, poviete si. Tu sa však celá kauza neskončila. Senátorka Palinová, ktorá by sa v

prípade McCainovho víťazstva v minuloročných prezidentských voľbách stala viceprezidentkou Spojených štátov amerických, sa chopila svojej úlohy ako sa (ne)patrí. Minula z peňazí amerických daňových poplatníkov viac než 25 miliónov dolárov na vybudovanie diaľnice, ktorá by sa mala napojiť na navrhovaný most. Podľa jej úradu by tieto peniaze museli vrátiť vláde, keby ich nepoužili. Cestu už volajú „road to nowhere“ (cesta nikam), pretože ju samozrejme nikto nevyužíva.

Cestovanie zadarmo

Aj takéto nástroje vyťahujú v boji proti kríze politici na regionálnej úrovni. Nezamestnaní, ktorí prišli o zamestnanie od začiatku decembra, budú môcť zadarmo využívať prímestskú dopravu v Banskobystrickom kraji a má im to údajne zjednodušiť hľadanie nového zamestnania.

Aj keď kompetentní tvrdia, že opatrenie nebude stať navyše ani korunu, o tom, že niečo ako obed zadarmo neexistuje hádam netreba nikoho presvedčať. Samospráva už teraz dopravcom prepláca straty za výkony vo verejnom záujme, a aj prázdne autobusy doteraz stáli daňových poplatníkov Banskobystrického samosprávneho kraja 10 miliónov eur ročne.

Je dobré, že sa o problémy svojich občanov začínajú zaujímať aj samosprávy a obce, ktoré sú k nim najbližšie.. Cestovanie zadarmo však proti rastúcej nezamestnanosti určite nepomôže. Problémom totiž nie je mobilita uchádzačov o prácu, ale to, že klesá počet pracovných miest. Ľudia môžu cestovať koľko chcú, ale prácu si nenájdu, ak jej jednoducho nebude dostatok. Namiesto tohto nesyetémového kroku pritom majú predstavitelia kraja a miest naporúdzi riešenie, ktoré by určite prospelo viac – znížiť náklady podnikateľom. Je zrejme, že z regionálnej úrovne tlak na znižovanie odvodov, také potrebné hlavne v časoch krízy, nepríde. Môžu však napríklad obmedziť administratívne bariéry či znižovať lokálne dane. Takto sa podnikateľom môžu uvoľniť prostriedky, ktoré môžu použiť na zachovanie pracovných miest, alebo vytváranie nových, či na potrebné investície alebo na samotné zachovanie existencie.

Koho presvedčí Lenny Kravitz?

Európska komisia spustila hon na mladých voličov. Európsky parlament, o ktorom verejnosť a obzvlášť ľahostajná mládež v podstate nič nevie, čakajú voľby, a práve vyššia účasť voličov má zabezpečiť „uznanie“ tejto inštitúcie.

Marketingová kampaň na voľby sa preto orientuje na mládežnícke kanály, napríklad MTV a pochopiteľne internet.

Bizarné pokusy o získanie popularity tejto nadnárodnej inštitúcie ilustruje video, v

ktorom Lenny Kravitz zdôvodňuje, prečo je Európa lepšia ako USA. Výdavky na reklamu volieb zameranú na mladých dosiahnu 1,9 mil. Eur.

Na samotnej stránke sa tiež dozvieme takéto:

„Pridaj sa k akcii Výkrik a staneš sa súčasťou niečoho oveľa väčšieho. Tisíce európskych

hlasov sa spoja v jeden, ktorým nahlas a jasne vyjadríme svoje názory.

Porozmýšľaj nad tým. Európa je úžasné miesto, je fajn byť jej súčasťou. Môžeš cestovať, kam sa ti zachce, študovať v ktorejkoľvek krajine chceš a vybrať si, kde chceš pracovať – nie je to super? To určite stojí za to, aby sme kvôli tomu všetci zakričali...“

Hneď prvý komentár k videu Lennyho Kravitzu však dáva demokratickým voľbám studenú sprchu:

Európa nerešpektuje nesúhlasnú voľbu (nerespektovanie výsledkov referend - nesúhlasu s lisabonskou zmluvou - v Írsku, Francúzsku, Holandsku).

Zaujímavá internetová adresa

20 najväčších finančných inštitúcií na svete

Ako zamiešala kríza poradie najväčších svetových finančných inštitúcií podľa trhovej hodnoty nájdete na stránkach Financial Times.

Zmenu trhovej kapitalizácie týchto spoločností v čase môžete sledovať potiahnutím ukazovateľa roku na spodnej časti obrázku. Je zaujímavé, ako sa po roku 2005 začne vytrácať dominancia amerických a britských spoločností pričom v roku 2009 ich už nenájdete ani na jednej z prvých troch priečok.

<http://www.ft.com/cms/s/0/ea450788-1573-11de-b9a9-0000779fd2ac.html>

INESS organizuje tretí ročník The Liberty Camp

The Liberty Camp

Explore economics, entrepreneurship and philosophy while practicing English

Martin, Slovakia

June 25 - July 1 2009

INESS organizuje počas tohto leta už tretí ročník podujatia The Liberty Camp.

Vďaka sponzorom sa nám opäť podarilo zabezpečiť priaznivú cenu: **99 eur!**

Prihláste sa čo najskôr, voľné miesta ubúdajú.

Všetky potrebné informácie nájdete na stránke:

www.iness.sk/lec

Cena štátu na stredných a vysokých školách

INESS v rámci vzdelávacieho projektu Cena štátu začal s prednáškami pre učiteľov a pre študentov, cieľom ktorých je objasniť fungovanie verejných financií, finančný vzťah občan - štát, ako aj ukázať, ako sa dá pri výučbe využiť internetový portál Cena štátu (www.cenastatu.sk) a učebné pomôcky, ktoré sme pre učiteľov pripravili.

Vo marci sme o Cene štátu prednášali na vysokých a stredných školách v Bratislave, Seredi, Modre.

Týmto sa zároveň obraciame na učiteľov, ktorí majú záujem používať Cenu štátu ako pomôcku pri výučbe o verejných financiách: prosím, kontaktuje nás na telefónnom čísle 02 - 5441 0945 alebo elektronicky na adrese: natalia.ticha@iness.sk, my prideme za Vami na Vašu školu a v cca hodinovej prezentácii vzdelávací projekt Cena štátu Vaším učiteľom detailne predstavíme.

INESS je nezávislá nezisková organizácia, ktorá uskutočňuje svoje aktivity vo veľkej miere vďaka podpore darcov. Ak sympatizujete s aktivitami INESS a radi by ste finančne prispeli k ich uskutočňovaniu, môžete tak urobiť bankovým prevodom na účet INESS: 266 475 2087 / 1100 (Tatrabanka, a. s., Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava). Do správy pre prijímateľa uveďte „Dar“.

Každému darcovi by sme radi zasielali informácie o našich aktivitách a o využití darovaných prostriedkov. Preto Vás prosíme, aby ste nám Váš príspevok oznámili na adrese iness@iness.sk

Srdečne Vám ďakujeme.